XII. Sosialilautakunta.

Sosialilautakunnan vuodelta 1920 antama kertomus oli seuraava:

Lautakunnan kokoonpano ja virkailijat. Sosialilautakuntaan kuuluivat vuonna 1920 kunnallisneuvos V. von Wright puheenjohtajana, ammattijärjestön puheenjohtaja M. Paasivuori varapuheenjohtajana sekä johtaja Y. Harvia, asianajaja R. Itkonen, esittelijäsihteeri N. A. Mannio, kirvesmies J. Suominen ja neiti B. Tabelle. Lautakunnan sihteerintointa hoitivat arkkitehti A. Toivonen ja hänen syyskuun 29 p:nä saatuaan lautakunnalta kahden viikon virkavapauden ja kaupunginvaltuuston sittemmin pitennettyä sitä aina vuoden loppuun viransijaisena arkkitehti A. Ekman.

Työväenopetuslaitosten miestarkastajana toimi insinööri A. Breitholtz ja naistarkastajana neiti I. Schreck.

Lautakunnan jaostot. Kunnan työväenasuntojen hallintojaostoon kuuluivat herra von Wright puheenjohtajana sekä herra Paasivuori ja neiti Tabelle.

Tontinvuokrajaostossa toimivat herra Harvia puheenjohtajana sekä herrat Itkonen ja von Wright.

Helsingin kaupungin yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston hallintojaostoon kuuluivat herra Mannio puheenjohtajana sekä herrat Harvia ja Suominen.

Greijuksen siirtolapuutarhain lähimmästä hallinnosta huolehti erityinen hallitus, johon kuuluivat sosialilautakunnan valitsemina professori M. Heikinheimo ja sähköteknikko V. Salovaara, varamiehinä sekatyömies V. Viherkoski ja kaupunginpuutarhuri S. Olsson, Svenska kvinnoförbundet-yhdistyksen valitsemina insinööri B. Hartman, varalla neiti J. Ahlstrand Helsingfors folkskolors ungdoms- och nykterhetsförbund Fylgia-nimisen yhdistyksen valitsemina herra O. Strömberg, varalla herra L. Björklund ja Martta-yhdistyksen valitsemina rouva A. Wessberg, varalla neiti K. Huldén. Puheenjohtajana toimi herra Heikinheimo ja varapuheenjohtajana herra Strömberg. Hallituksen sihteerinä ja neuvojana toimi puutarhuri O. Lundén.

Sosialilautakunnalla oli kertomusvuoden kuluessa 21 kokousta, joissa käsitellyistä asioista mainittakoon tärkeimpinä seuraavat:

Asuntopulan lievittäminen. Kesäkuun 15 p:nä päätti kaupunginvaltuusto ruveta kaikkiaan 2 miljoonalla markalla etuoikeutetuksi osakkaaksi erinäisiin asunto-osakeyhtiöihin, joiden tarkoituksena on johonkin tai joihinkin kortteleista 607, 608, 623, 624, 625, 632, 633 ja 634 Meilahdessa rakennuttaa vähintään 2 huonetta ja keittiön sekä enintään 4 huonetta ja keittiön käsittäviä

asuinhuoneistoja sisältäviä asuintaloja, sekä sen ohessa mennä takaukseen enintään 2 miljoonaan markkaan näiden osakeyhtiöitten ottamista lainoista. Nämät korttelit olisi toistaiseksi luovutettava vuokravapaasti tällaisille rakennusyrityksille ja oli rahatoimikamarin sosialilautakuntaa kuultuaan vahvistettava ne yksityiskohtaiset ehdot, joilla tätä avustusta saisi nauttia; niinikään valtuusto päätti valtioneuvostolle tehdä alistuksen 50%:n alennuksen myöntämisestä valtionrautateiden silloisista rahtimääristä rakennusaineiden kuljettamisesta tällaisia rakennusyrityksiä varten. Edelleen valtuusto päätti antaa sosialilautakunnan toimeksi asettaa seitsenjäsenisen komitean, johon oli kuuluva eri nais- ja työläisjärjestöjen valitsemia perheenemäntiä kaikista yhteiskuntapiireistä, antamaan lausunnon siitä, mitä käytännöllisiä laitteita tarvittaisiin keittiössä ja taloudenhoidossa kunnan omissa tai sen avustamissa rakennusyrityksissä [1]).

Asia, mikäli se koski komitean asettamista, oli sosialilautakunnassa esillä heinäkuun 1 p:nä, ja päätti lautakunta, koska asuntoreformiyhdistys oli tehnyt aloitteen naisten asuntopäivien pitämiseksi m. m. samaa tarkoitusta varten kuin se, jota varten komitea olisi asetettava ja koska tällöin tultiin asettamaan erityinen naisten asuntopäivien toimikunta, että komitean kokoonpanoon nähden oli pyydettävä mainitun toimikunnan lausuntoa.

Yleishyödylliset rakennusyritykset ja niitten avustaminen. Sittenkuin sosialilautakunta toukokuun 10 p:nä 1919 oli kaupunginvaltuustolle tehnyt esityksen toimenpiteistä, joihin kaupungin taholta oli ryhdyttävä asuntopulan poistamiseksi ja valtuusto tämän johdosta seuraavan kesäkuun 20 p:nä oli päättänyt, että asia oli otettava jälleen käsiteltäväksi, jos valtion varoista myönnetään kaupungille tätä tarkoitusta varten avustusta, sekä Suomen eduskunta oli myöntänyt yleishyödyllisten rakennusyritysten avustamiseksi vuonna 1920 20 miljoonan markan määrärahan, otettiin asia uudelleen käsiteltäväksi sosialilautakunnan kokouksissa maaliskuun 17 p:nä ja toukokuun 19 p:nä. Viimeksimainittuna päivänä lautakunta päätti rahatoimikamarille esittää, että kamari, viitaten valtioneuvoston toukokuun 6 p:nä avustuslainain myöntämisestä pienasuntojen rakentamisen edistämiseksi tekemään päätökseen, anoisi sosialihallitukselta kaupungille myönnettäväksi puheenaolevaa tarkoitusta varten valtion varoista 3,651,900 markan avustuslainan, nimittäin kaupungin omaa rakennustoimintaa varten 1,080,000 markkaa, Osakeyhtiö Helsingin kansanasuntoja varten 2,181,900 markkaa ja Asunto-osuuskunta Käpyä r. l. varten 390,000 markkaa; rahatoimikamari tekikin tällaisen anomuksen sosialihallitukselle. Sosialihallitus suostui tähän kesäkuun 22 p:nä periaatteellisesti ja syyskuun 14 p:nä lopullisesti. Kun myöskin Vallilan asunto-osuuskunta r. l. oli anonut sosialilautakunnan toimenpidettä, jotta osuuskunta saisi tällaisen avustuslainan, teki lautakunta heinäkuun 1 p:nä esityksen rahatoimikamarille ehdottaen anottavaksi 262,800 markan suuruista avustuslainaa valtiolta, minkä summan sosialihallitus rahatoimikamarin anomuksesta syyskuun 14 p:nä myönsikin. Lisäksi päätti sosialilautakunta elokuun 19 p:nä kaupunginvaltuustolle rahatoimikamarin kautta esittää, että kaupungin varoista myönnettäisiin edellämainittuja rakennusyrityksiä varten Osakeyhtiö Helsingin kansanasunnoille 1,091,000 markan, Asunto-osuuskunta Kävylle r. l. 195,000 markan ja Vallilan Asunto-osuuskunnalle r. l. 131,400 markan avustuslainat niillä ehdoilla, jotka rahatoimi-

[1]) Ks. tarkemmin tämän kert. os. I.

kamari sosialilautakuntaa kuultuaan vahvistaa ja joiden tuli olla sen mukaiset kuin sanotussa valtioneuvoston päätöksessä mainitaan sekä sosialihallitus mahdollisesti lisäksi tulee määräämään; yhtiöt saisivat nostaa niille myönnetyt lainat rakennustyön kuluessa sosialilautakunnan kulloinkin hyväksymissä ja rahatoimikamarin maksettaviksi määräämissä erissä. Samalla lautakunta ehdotti, että yhden pennin vuokramaksua vastaan neliömetriltä Osakeyhtiö Helsingin kansanasunnoille annettaisiin vuokralle korttelit n:ot 810, 811, 812, 818 ja 819 ynnä osa korttelista n:o 817 sekä Asunto-osuuskunta Kävylle r. l. korttelit 806 ja 807 Käpylän puutarhaesikaupungissa ja Vallilan Asunto-osuuskunalle r. l. tontit n:ot 9, 11, 13 ja 15 Vanajantien varrella korttelissa n:o 539 Vallilan kaupunginosassa, kaikki 50 vuodeksi yhden pennin vuokramaksusta neliömetriltä. Nämät esitykset kaupunginvaltuusto hyväksyi syyskuun 14 p:nä [1]).

Elokuun 19 p:nä käsiteltiin lautakunnassa myöskin Helsingin vuokralaisyhdistyksen asunto-osuuskunta Käpylä r. l. ja Helsingin vuokralaisyhdistyksen asunto-osuuskunta Vallila r. l. nimisten osuuskuntien avustuslaina-anomukset, ja päätti lautakunta puoltaa sanotuille osuuskunnille annettavaksi avustuslainana edelliselle 774,000 markkaa ja jälkimmäiselle 1,875,000 markkaa. Samana päivänä oikeutti lautakunta sihteerinsä hankkimaan rakennuskonttorista piirustukset ja kustannusarvion kaupungin omia työväenasuntorakennuksia varten. Tosin näitä ei oltu saatu vielä syyskuun 24 päivään mennessä, mutta kun avustusanomukset, mikäli ne koskivat kuluvan vuoden määrärahaa, olivat tehtävät syyskuun kuluessa, päätti lautakunta siitä huolimatta esittää rahatoimikamarille, että kamari anoisi sosialihallitukselta viimeksi sanottua rakennustoimintaa varten 1,239,400 markan avustusta, jolloin kustannukset oli tulisijaa kohti laskettu 18,000 markaksi. Sitäpaitsi esitti lautakunta anottavaksi Asunto-osuus Vanajaa r. l. varten 99,900 markkaa ja Aktiebolaget Åshakaa varten 76,000 markkaa. Näihin esityksiin sosialihallitus myöntyi syyskuun 10 p:nä ja lokakuun 12 p:nä sekä oikeutti kaupungin saamaan anotut avustuslainat, joiden suuruus kuitenkin oli myöhemmin määrättävä. Kun edelläueteltujen rakennusyritysten rahamarkkinain kiristymisen vuoksi ei onnistunut järjestää lainojaan, ehdotti sosialilautakunta lokakuun 20 p:nä sosialihallitukselle yllämainitun valtioneuvoston päätöksen muuttamista siten, että rakennusyritykset oikeutettaisiin nostamaan puolet avustuslainasta heti kun niitten rakennustoiminta on ehtinyt niin pitkälle, että ne on saatu vesikaton alle. Tämä asia ei kertomusvuonna tullut vielä lopullisesti ratkaistuksi.

Marraskuun 22 p:nä sosialilautakunta asianomaisten anomuksesta teki kaupunginvaltuustolle rahatoimikamarin välityksellä esityksen, että kaupungin varoista sen lisäksi, mitä valtion varoista annetaan, myönnettäisiin Helsingin vuokralaisyhdistyksen asunto-osuuskunta Käpylälle r. l. 468,600 markan, Helsingin vuokralaisyhdistyksen asunto-osuuskunta Vallilalle r. l. 1,050,000 markan ja Asunto-osuus Vanajalle r. l. 57,900 markan avustuslainat samoilla ehdoilla kuin senlaatuiset lainat on myönnetty edellämainituille yhtiöille, minkä ohessa lautakunta ehdotti niinikään samanlaisin ehdoin kuin edellisissä tapauksissa vuokrattavaksi Helsingin vuokralaisyhdistyksen asunto-osuuskunta Käpylälle r. l. korttelit n:ot 808 ja 813 sekä osan Käpylän korttelista n:o 816 Helsingin vuokralaisyhdistyksen asunto-osuuskunta Vallilalle

[1]) Ks. valt. pain. asiak. n:o 30 sekä tämän kert. os. I.

r. l. Vallilan korttelin n:o 533 ja Asunto-osuus Vanajalle r. l. tontit n:ot 16 ja 18 Vanajantien varrella Vallilan korttelissa n:o 549. Näitten asioitten ratkaisu valtuustossa jäi seuraavaan vuoteen.

Käpylän puutarhaesikaupungin järjestäminen. Vuokraehdot, joilla tontteja Käpylässä olisi annettava vuokralle, olivat, sittenkuin tontinvuokrajaosto oli ne ensin valmistellut, käsiteltävinä sosialilautakunnassa ensi kerran huhtikuun 30 p:nä, jolloin päätettiin tehdä asiasta esitys rahatoimikamarille. Koska kaupunginvaltuusto kuitenkin saman huhtikuun 6 p:nä oli hyväksynyt sosialilautakunnan joulukuun 23 p:nä 1919 tekemän esityksen, jonka mukaan rahatoimikamarin oli yksissä neuvoin kaupungin yleisten töiden hallituksen ja sosialilautakunnan kanssa tehtävä ehdotus m. m. Käpylän rakennusjärjestykseksi ja vuokraehdoiksi, ei sanottua esitystä silloin vielä lähetettykään rahatoimikamarille, vaan otettiin asia kokonaisuudessaan uudelleen lautakunnassa käsiteltäväksi toukokuun 7 ja 19 p:nä. Kun kaupungin yleisten töiden hallitus oli puolestaan erinäisin muutoksin hyväksynyt lautakunnan ehdotukset rakennusjärjestykseksi ja vuokraehdoiksi, päätti lautakunta tällöin lähettää nämä ehdotukset rahatoimikamarille. Kamari lähetti lausuntonsa ohella ehdotukset kaupunginvaltuustolle, joka hyväksyi ne elokuun 31 p:nä [1]).

Tämän jälkeen Osakeyhtiö Helsingin kansanasunnot teki lautakunnalle anomuksen, että vuokraehtojen 4 §, jossa säädettiin kaupungin oikeudesta lunastaa kiinteistö arviohinnasta ja jota vastaan luotonantajat olivat muistuttaneet, ettei se turvannut heidän etujaan, muutettaisiin siten, että jos kiinteistö on kiinnitetty velasta, on kiinnityksenhaltijalla, jonka saaminen ei tulisi täysin korvatuksi arviohinnalla, oikeus lunastaa kaupungilta vuokraoikeus ja rakennukset suorittamalla ne saamiset, jotka ennenkuin kuusi vuotta siitä kuin rakennus on otettu asuttavaksi, on kulunut, ovat kiinnitetyt paremmalla etuoikeudella kuin hänen saamisensa, ollen kiinnityksen haltijan kuitenkin yhden kuukauden kuluessa saatuaan kaupungilta tiedon lunastuksesta, ilmoitettava, tahtooko hän käyttää tätä oikeuttaan. Tämä asia oli lautakunnassa esillä ensi kerran marraskuun 29 p:nä, jolloin se jätettiin tontinvuokrajaoston valmisteltavaksi. Jaosto ei kyseessä olevana vuonna ottanut asiaa käsiteltäväkseen.

Kun Käpylän puutarhaesikaupunkiin ei oltu perustettu yhtään kansakoulua, päätti sosialilautakunta syyskuun 28 p:nä kääntyä asiassa rahatoimikamarin puoleen, mutta jätti kamari marraskuun 5 p:nä esityksen ennenaikaisena huomioonottamatta.

Ravintoloitten, kahviloitten y. m. aukiolo-aika. Sittenkuin poliisimestari oli kaupunginvaltuustolle tehnyt esityksen poliisijärjestyksen muuttamisesta siihen suuntaan, että m. m. ravintoloitten ja kahviloitten aukioloajat tulisivat säännöstellyiksi, ja valtuuston valmisteluvaliokunnan lähetettyä tämän esityksen sosialilautakunnalle lausunnon antamista varten, käsiteltiin asiaa lautakunnassa maaliskuun 17 p:nä sekä, sen oltua erikoisen komitean valmisteltavana, marraskuun 8 ja 23 p:nä, jolloin lautakunta päätti puoltaa poliisimestarin ehdotusta, kuitenkin siten, että ensi luokan ravintolat, ruokalat ja kahvilat suljettaisiin klo 12 yöllä ja toisen luokan klo 11 i. p., minkä ohessa puolta tuntia ennen sulkemista ei saisi laskea uusia vieraita sisälle ja että poliisimestarilla olisi oikeus yksityistapauksissa pitentää aukioloaikaa. Sitä paitsi katsoi lautakunta, että kerho- ja yhdistyshuoneistot olivat rinnastetta-

[1]) Ks. tämän kert. os. I.

vat hotellien ja matkustajakotien kanssa. Tämänkin asian ratkaisu jäi seuraavaan vuoteen.

Maito-, leipä- ja kukkakaupat. Helsingin leipurin- ja konditorinammatinharjoittajain liiton anottua kaupunginvaltuustolta saada pitää maito- ja leipämyymälät avoinna kello 7:ään illalla ja valtuuston valmisteluvaliokunnan lähetettyä asian sosialilautakunnan lähemmin valmisteltavaksi, otettiin tämä kysymys esille lautakunnan kokouksissa helmikuun 7 p:nä ja, asian oltua erityisen komitean valmisteltavana, saman kuun 19 p:nä. Viimeksimainittuna päivänä lautakunta päätti lausuntonaan esittää, että maito- ja leipäkaupat sallittaisiin pitää auki arkipäivisin klo ½ 7 a. p.—6 i. p. sekä sunnuntai- ja juhlapäivisin klo 8—10 a. p. Sen ohessa lautakunta ehdotti, että kukkakaupat sallittaisiin pitää auki arkipäivinä k:lo 8 a. p.—6 i. p. sekä sunnuntai- ja juhlapäivinä saman ajan kuin edellämainitut liikkeet. Nämät ehdotukset kaupunginvaltuusto maaliskuun 31 p:nä hyväksyikin [1]).

Kunnallinen keskuskeittola. Koska elintarvekomissioni oli ottanut hoitaakseen kaupungin keskuskeittola, kehoitti rahatoimikamari helmikuun 20 p:nä päivätyssä kirjeessä sosialilautakuntaa huolehtimaan siitä että lautakunnan silmälläpidon alaisina toimivat yleishyödylliset yritykset ja laitokset, jotka kunnan avustamina toimittavat ruuanjakelua, mikäli mahdollista käyttävät keskuskeittolaa. Tämän vuoksi lautakunta maaliskuun 17 p:nä päätti saattaa rahatoimikamarin määräyksen Helsingin kotitalous-työn tekijäin yhdistyksen ja Valkonauha-yhdistyksen tietoon.

Työväenopetuslaitosten hallinto. Sittenkuin kunnallisneuvos V. von Wright oli ehdottanut, että sosialilautakunta ottaisi harkitakseen, eikö olisi syytä perustaa erikoinen lautakunnan jaosto työväenopetustointa varten, oli asia valmisteltavana komiteassa, johon kuuluivat kunnallisneuvos von Wright, ylitarkastaja O. Hallstén ja professori J. J. Sederholm. Asia oli esillä sosialilautakunnassa toukokuun 7 p:n istunnossa, jolloin lautakunta päätti kehoittaa komiteaa, johon edellisten lisäksi valittiin ammattijärjestön puheenjohtaja M. Paasivuori, laatimaan uuden ehdotuksen sillä pohjalla, että muodostettaisiin sosialilautakunnasta erillinen lautakunta puheenaolevan opetustoimen johtoon. Kun uusi mietintö oli saatu, otettiin asia uudelleen käsiteltäväksi lautakunnassa marraskuun 8 p:nä ja silloin valittiin insinööri A. Breitholtz ja arkkitehti J. Kekkonen erinäisiä tilastotietoja mietinnössä täydentämään. Lautakunnan joulukuun 16 p:nä tekemässä esityksessä kaupunginvaltuustolle ehdotettiin, että valtuusto päättäisi asettaa kaupungin avustusta nauttivien työväenopetuslaitosten ylintä johtoa varten erityisen keskuslautakunnan ja hyväksyisi ehdotuksen sen ohjesäännöksi [2]).

Vaatturinammattikoulun perustaminen. Helsingin käsityö- ja tehdasyhdistyksen tehtyä kaupunginvaltuustolle anomuksen vaatturinammattikoulun perustamisesta oli tämä kysymys sosialilautakunnassa esillä lausunnon antamista varten tammikuun 27 p:nä, helmikuun 19 p:nä ja maaliskuun 30 p:nä, jolloin lautakunta päätti erinäisin edellytyksin puoltaa anomusta. Valtuustossa ei kertomusvuonna käsitelty asiaa lopullisesti.

Työttömyyskysymys. Kun ammattiosastojen toimikunnat olivat anoneet, että kaupungin yleisten töiden hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin työttömyyden lisääntymisen johdosta kaupungissa, ja hallitus oli tämän anomuksen lähettänyt sosialilautakunnalle tarpeellisia toimenpiteitä varten, otettiin tämä asia lautakunnassa käsiteltäväksi tammikuun 27 p:nä, jolloin lautakunta, siihen

[1]) Ks. tämän kert. os. I. — [2]) Ks. valt. pain. asiakirj. n:o 5 v. 1921.

nähden että asia sen mielestä kuului hätäapukomitealle, päätti lähettää kyseessä olevan anomuksen sille ja ilmoittaa tämän kaupungin yleisten töiden hallitukselle. Hätäapukomitea puolestaan palautti anomuksen helmikuun 6 p:nä lautakunnalle perustellen toimenpidettään sillä, että puheenaoleva asia tarkoitti täysin työkykyisiä ammattityömiehiä. Sosialilautakunta päätti kuitenkin saman kuun 7 p:nä lähettää anomuksen uudelleen komitealle, koska lautakunnan mielestä oli riidatonta, että kysymys työttömyydestä koko laajuudessaan oli hätäapukomitean käsiteltävä.

Työväen palkkausolot. Sosialilautakunnan elokuun 23 p:nä 1919 tekemän esityksen johdosta oli tilastokonttori maaliskuun 7 p:nä pidettyyn kokoukseen laatinut erityisen tilaston työväestön palkkausoloista viime vuosien aikana Helsingissä; asia ei kuitenkaan aiheuttanut enempiä toimenpiteitä lautakunnan puolelta.

Nuorison työnvälitys. Helsingin käsityö- ja tehdasyhdistysten valtuutetut olivat lokakuun 21 p:nä 1919 päivätyssä kunnallisen työnvälitystoimiston johtokunnalle osoitetussa kirjelmässä ehdottaneet, että toimistoon järjestettäisiin osasto ammattioppilasvälitystä varten, minkä jälkeen asia oli ollut valmisteltavana johtokunnan ja sanottujen valtuutettujen yhteisesti asettamassa komiteassa. Sittenkuin komitea toukokuun 5 p:nä päivätyssä mietinnössään oli ehdottanut, että nuorison työnvälitys toistaiseksi järjestettäisiin Nuorten miesten kristillisen yhdistyksen valvonnan alaiseksi ja työalan valintaa koskeva neuvontatoimi jätettäisiin työnvälitystoimiston johtokunnan valittavalle erityiselle seitsenjäseniselle toimikunnalle, oli johtokunta saman kuun 28:ntena päivätyssä kirjeessä tehnyt esityksen kaupunginvaltuustolle, että työnvälitystoimiston yhteyteen perustettaisiin tuollainen nuorison osasto, kuitenkin niin että toistaiseksi Nuorten miesten kristillinen yhdistys erityistä apurahaa nauttien huolehtisi tämän osaston tehtävistä, mutta että neuvonantajatoimikuntaa ei sensijaan vielä asetettaisi.

Tämän jälkeen oli mainittu yhdistys kaupunginvaltuustolta anonut avustusta yhdistyksen pikatoimisto Mars'in yhteyteen perustaman nuorison työnvälitystoimiston laajentamiseksi ja ylläpitämiseksi. Sosialilautakunta päätti heinäkuun 1 p:nä pitämässään kokouksessa puoltaa sanottuja ehdotuksia, jotka kaupunginvaltuusto syyskuun 14 p:nä hyväksyi [1]).

Kunnallinen ammattientarkastus. Kun sosialilautakunnalle oli tehty huomautuksia siitä, että liike- ja konttorityöalojen ammattientarkastuksessa oli puutteellisuuksia olemassa, oli asia esillä sosialilautakunnassa tammikuun 27 p:nä, mutta ei silloin aiheuttanut enempiä toimenpiteitä lautakunnan puolelta.

Apurahat yleishyödyllisille yhdistyksille ja laitoksille. Kaupunginvaltuuston valiokunnan yleishyödyllisille yhdistyksille ja laitoksille tarkoitetun määrärahan jakamista varten pyydettyä sosialilautakunnan lausuntoa erinäisten yhdistysten avustusanomusten johdosta, päätti sosialilautakunta maaliskuun 17 p:nä puoltaa annettavaksi Valkonauha-yhdistykselle 5,000 markkaa, Martta-yhdistykselle 2,000 markkaa ja Kotitaloustyöntekijäin yhdistykselle vähintään 5,000 markkaa [1]).

Helsingin vuokralaisyhdistys anoi niinikään avustusta kunnan varoista, minkä johdosta lautakunta ehdotti lausunnossaan heinäkuun 1 p:ltä, että anomus liian myöhään tehtynä jätettäisiin huomioon ottamatta [1]).

---

[1]) Ks. tämän kert. os. I.

Lontoon asuntokongressi. Sen johdosta että sosialiministeriö oli kaupunginvaltuustolta tiedustellut, tahtoiko kaupunki ottaa osaa Lontoossa kesäkuun 3—11 p:nä pidettävään asuntokongressiin, ehdotti sosialilautakunta maaliskuun 17:ntenä päivätyssä kirjelmässä, että kaupunki päättäisi ottaa osaa sanottuun kongressiin ja lähettäisi edustajinaan sosialilautakunnan sihteerin, kaupunginasemakaava-arkkitehdin ja rakennuskonttorin katurakennusosaston päällikön. Tähän esitykseen kaupunginvaltuusto suostui, mikäli se koski molempia ensinmainittuja viranpitäjiä; sitä paitsi asunnontarkastaja oli kongressissa kolmantena kaupungin edustajana.

Tontinvuokrajaosto. Tontinvuokrajaostolla oli 11 kokousta ja käsiteltiin niissä m. m. seuraavat asiat:

Vallilassa olevien tonttien vuokraoikeuden siirtoa koskevia asioita oli jaostolla käsiteltävänä kaikkiaan 15, ja koskivat nämät tontteja n:ot 8 ja 12 Virtaintien varrella korttelissa n:o 551, n:o 4 Lohjantien varrella korttelissa n:o 541, n:o 5 Ätsärintien varrella korttelissa n:o 543, n:ot 11, 13 ja 17 Lohjantien varrella korttelissa n:o 540, n:o 9 Päijänteentien varrella korttelissa n:o 530, n:ot 3 Virtaintien varrella sekä 4 ja 6 Ouluntien varrella korttelissa n:o 547, n:ot 14 ja 18 Keuruuntien varrella korttelissa n:o 550, n:o 15 Keuruuntien varrella korttelissa n:o 549, sekä n:o 42 Vallilantien varrella korttelissa n:o 531. Sitä paitsi käsiteltiin Hermannin työväenyhdistyksen vuokraoikeutta tontteihin n:ot 14 ja 16 Hauhontien varrella ja työnjohtaja Mikkolan vuokraoikeutta tonttiin n:o 13 Päijänteentien varrella korttelissa n:o 530 koskevat asiat.

Jaosto käsitteli muutamia Toukolan kaupunginosassa sijaitsevien tonttien n:ojen 1, 4, 6, 7, 8 ja 9 korttelissa n:o 913 vuokraamista koskevia asioita. Kysymys tonttien vuokramaksuista oli myös jaostossa esillä, ja päätti jaosto sosialilautakunnalle ehdottaa, että lautakunta siltä vaadittuna lausuntona rahatoimikamarille esittäisi, että kortteleissa n:ot 912 ja 913 Toukolassa sijaitsevien tonttien vuokraksi määrättäisiin ensimmäisen kymmenvuotiskauden ajaksi 30, toisen 300, kolmannen 375, neljännen 450, viidennen 525 ja kuudennen kymmenvuotiskauden ajaksi 600 markkaa vuodessa. Sosialilautakunta päätti kokouksessaan heinäkuun 1 p:nä esittää rahatoimikamarille, että vuokramaksut kaikista sanotuista tonteista toistaiseksi määrättäisiin yhtä suuriksi ja edellämainitun suuruisiksi, jotta asuntopulaa voitaisiin täten lieventää, vaikkakin käytetään kiinteitä vuokramaksuja.

Käpylän kaupunginosassa olevien tonttien vuokraehtoja ja rakennusjärjestystä koskeva asia oli myös jaostolla käsiteltävänä, ja päätti jaosto tehdä lautakunnalle sellaisen ehdotuksen kuin lautakunta sittemmin teki rahatoimikamarille, kuten edellä on viitattu.

Yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston hallintojaosto kokoontui kyseessäolevana vuonna ainoastaan kolmesti käsitellen m. m. seuraavat asiat:

Jaosto päätti sosialilautakunnalle esittää, että tämä kaupunginvaltuustolle ehdottaisi lainausrahaston sääntöjen 2 §:n muuttamista niin että rahastosta voitaisiin myöntää lainoja toista tai myöhempää kiinnitysvakuutta vastaan 60:stä 90 %:iin kiinteistön arvosta, minkä ohessa lainarahaston hallinto oikeutettaisiin vuoden ajan päätöksen teosta laskemaan kiinteistön arvon 55 %:ksi rakennuskustannuksista. Tämän mukaisen ehdotuksen lautakunta

huhtikuun 14 p:nä tekikin kaupunginvaltuustolle, joka toukokuun 19 p:nä hyväksyi sen[1]).

Hallintojaosto hyväksyi puolestaan lainarahastosta myönnettävien lainojen velkakirjakaavakkeen ja lähetti sen sosialilautakunnalle, joka huhtikuun 14 p:nä lähetti kaavakkeen edelleen rahatoimikamarille asianmukaisesti vahvistettavaksi. Tämän vahvistuksen kamari antoikin huhtikuun 23 p:nä.

Kertomusvuoden alussa oli lainarahastosta lainattavia varoja 2,092,117 markkaa, minkä vuoksi ja kun sanottu määrä kohta havaittiin liian pieneksi, sosialilautakunta elokuun 19 p:nä antoi jaostolle toimeksi ryhtyä toimenpiteisiin, jotta samalla kun kaupunki anoisi valtiolta avustuslainaa 8 milj. markkaa, lainarahaston varoja lisättäisiin 5 milj. markalla. Jaosto, joka oli ensin tiedustellut erinäisten kunnan viranomaisten mielipidettä asiasta, ehdotti sosialilautakunnalle, että tämä kaupunginvaltuustolle tekisi esityksen rahaston lisäämisestä mainitulla 5 milj. markalla. Tällaisen esityksen lautakunta sittemmin joulukuun 6 p:nä tekikin.

Kysymys lainarahaston sääntöjen 2 §:n 2 momentin muuttamisesta oli niinikään jaostossa käsiteltävänä, ja päätti jaosto pyytää sosialilautakuntaa ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että lainain vuotuismaksu korotettaisiin 8 %:iin, josta 7 ½ % korkoa ja loput kuoletusta, minkä mukaisen esityksen lautakunta sittemmin joulukuun 6 p:nä teki kaupunginvaltuustolle.

Kunnan työväenasuntojen hallintojaosto kokoontui vuoden varrella kaikkiaan 14 kertaa ja käsitteli m. m. seuraavat asiat:

Vallilassa valmistuvien uusien työväenasuntojen 128 vuokrattavana olevasta huoneistosta päätettiin varata 5 huoneistoa talosta n:o 63 Runebergin-kadun varrella pakosta poismuuttaville perheille, 8 huoneistoa Leppäsuon huvilaan sijoitettuja perheitä varten, 1 huoneisto talonmiehelle ja muille haluaville loput eli 114 huoneistoa.

Kangasalantien varrella korttelissa n:o 556 Vallilassa sijaitsevien uusien työväenasuntojen vuokraksi päätti jaosto määrätä 70 markkaa huoneistolta kuukaudessa seuraavan laskelman mukaan: yleiskuluihin, korjauksiin ja siivouksiin, palovakuutukseen j. n. e. laskettiin 2 % keskimääräisistä rakennuskustannuksista huoneistoa kohti koko korttelin rakentamisesta, minkä rakennuskonttori oli arvioinut noin 20,000 markkaan, eli siis 400 markkaa, lisäksi 5 ½ % korkoa sille osalle rakennuspääomaa, joka oli laskettava korkoa tuottavaksi s. o. olettaen että kaupunki, valtion avustuksen ollessa 40 % rakennuskustannuksista, jättää lisäksi 20 % korottomaksi, 440 markkaa eli yhteensä 840 markkaa vuodessa.

Rahatoimikamarin kehoituksen johdosta jaosto päätti, että Somerontien varrella Vallilassa olevien työväenasuntojen vuokra oli kesäkuun 1 p:stä korotettava 50 markkaan huoneistolta, joka käsittää yhden huoneen. Jo aikaisemmin oli jaosto päättänyt samasta päivästä lukien korottaa muitten kunnallisten työväenasuntojen vuokria 30—36 %, kuitenkin niin että keskuslämmityksellä varustetun huoneiston vuokra sen lisäksi oli päätetty nostaa siihen määrään että kohonneet lämmityskustannukset tulevat korvatuksi. Tämän korotuksen johdosta kuitenkin useimmat Somerontien varrella ole-

---

[1]) Ks. tämän kert. os. I.

vien työväenasuntojen vuokralaiset kieltäytyivät tekemästä uutta vuokravälikirjaa, koskapa voimassa oleva huoneenvuokralaki salli ainoastaan 50 % korotuksen 1917 vuoden kesäkuun 1 päivänä alkaneen vuokrakauden määristä ja vuokra silloin oli 25 markkaa kuukaudessa. Siihen nähden että työväenasunnoista saatujen tulojen oli, mikäli mahdollista, vastattava näistä asunnoista kaupungille koituvia menoja, päätti hallintojaosto saattaa asian huoneenvuokralautakunnan ratkaistavaksi. Kun sen sijaan Hietaniemen- ja Kristiinankatujen varrella sijaitsevien kunnan työväenasuntojen vuokrat, jos ne korotettiin 50 %:lla 1917 vuokrista, vastasivat likimiten kaupungille koituvia menoja, päätti jaosto korottaa vuokrat sanotulla määrällä niissä taloissa, joissa ei ollut keskuslämmitystä, mutta keskuslämmityksellä varustettuihin asuntoihin nähden sensijaan 100 %:lla. Tähän viimeksimainittuun korotukseen vuokralaiset, yhtä lukuunottamatta, suostuivatkin.

Kangasalantien varrella Vallilassa olevien uusien työväenasuntojen 112 huoneiston vuokraamista käsiteltäessä päätettiin varata Leppäsuon huvilasta häädettäville perheille 16 huoneistoa, talosta n:o 63 Runeberginkadun varrella häädettäville perheille 5 huoneistoa ja talosta n:o 5 Liisankadun varrella muuttaville perheille 2 huoneistoa.

Kunnan työväenasuntojen palovakuutuksen korottamista koskeva asia otettiin jaostossa käsiteltäväksi, ja päätti jaosto siihen nähden, että vakuutukset Kaupunkien yleisessä paloapuyhdistyksessä olivat nykyisiin rakennuskustannuksiin nähden liian alhaiset, ottaa tarpeellisen lisävakuutuksen. Sittemmin jaosto kuitenkin päätti, ettei näitä lisävakuutuksia otettaisi sanotussa paloapuyhtiössä, vaan jossakin muussa yhtiössä, jossa vakuutusmaksut olivat huokeammat, ja tehdä asiasta esityksen sosialilautakunnalle. Tämän johdosta lautakunta helmikuun 19:ntenä päivätyllä kirjelmällä kääntyi asiassa rahatoimikamarin puoleen ehdottaen, että kyseessäolevaa tarkoitusta varten hankittaisiin 10,146: 44 markan lisämääräraha, ja päätti kaupunginvaltuusto huhtikuun 6 p:nä suostua kamarin sen suuntaiseen esitykseen [1]).

Kun kaupungin uuden kassa- ja tililaitosohjesäännön mukaan kaikki maksut oli järjestettävä rahatoimikonttorin kautta eikä pienempiäkään ostoksia saanut suorittaa käteiskassasta, päätti jaosto kunnallisen työväenasuntojen isännöitsijän esityksestä kääntyä asiassa sosialilautakunnan puoleen, jotta tämä rahatoimikamarilta hankkisi luvan isännöitsijälle pienehkön käteiskassan pitämiseen vähäpätöisempien ostoksien sekä talonmiesten ja siivoojain palkkojen maksamista varten. Huhtikuun 4 p:nä lautakunta tekikin rahatoimikamarille tällaisen esityksen, johon kamari huhtikuun 23 p:nä suostui, kuitenkin niin että käteiskassa ei saa nousta yli 1,000 markan.

Koska hallintojaosto katsoi tarpeelliseksi, että korttelissa n:o 556 Vallilassa rakenteella olevien työväenasuntojen yhteyteen laitettaisiin erityinen huoneisto myymälää ja keittiötä varten, päätti jaosto kääntyä asiassa lautakunnan puoleen. Huhtikuun 3 p:nä lautakunta tämän johdosta teki esityksen asiassa rahatoimikamarille, joka käsitteli asiaa toukokuun 28 p:nä, mutta ei katsonut olevan syytä tähän ehdotukseen suostua.

Kunnan työväenasuntojen kannattavaisuus vuosina 1910—20 käy selville seuraavista sosialilautakunnan sihteerin A. Toivosen laatimista taulukoista:

---

[1]) Ks. tämän kert. os. I.

Vuosi.	Tulot.	Menot. Isännöitsijän tili.	Korjaukset.	Korot ja kuoletukset.	Yhteensä.	Tappio.
	Markkaa ja penniä.					
Hietaniemen- ja Kristiinankatujen työväenasunnot.						
1910	47,159 33	14,566 02	— —	39,697 01	54,263 03	7,103 70
1911	49,114 83	19,821 38	7,479 63	39,697 01	66,998 02	17,883 19
1912	50,164 33	27,156 24	— —	39,697 01	66,853 25	16,688 92
1913	48,475 95	23,304 90	12,813 30	39,697 01	75,815 21	27,339 26
1914	47,057 25	14,629 91	11,370 28	39,697 01	65,697 20	18,639 95
1915	48,476 —	16,698 35	1,549 27	39,697 01	57,944 63	9,468 63
1916	49,263 —	18,620 18	9,038 97	39,697 01	67,356 16	18,093 16
1917	50,493 61	[1]) 27,065 05	11,613 14	39,697 01	78,375 20	27,881 59
1918	47,466 67	[1]) 47,319 58	4,097 55	39,697 01	91,114 14	43,647 47
1919	58,340 75	[1]) 52,847 67	13,038 10	39,697 01	105,582 78	47,242 03
1920	75,647 —	[1]) 76,313 79	14,590 84	39,853 48	130,758 11	55,111 11
Somerontien työväenasunnot.						
1917	41,643 35	[1]) 15,435 84	— —	[1]) 26,207 51	41,643 35	— —
1918	33,869 96	[1]) 42,373 56	4,247 50	36,916 22	83,537 28	49,667 32
1919	54,425 —	[1]) 26,529 22	5,758 12	36,916 22	69,203 56	14,778 56
1920	75,985 —	[1]) 41,133 25	— —	37,965 57	79,098 82	3,113 82
Kangasalantien työväenasunnot.						
1920	138,565 —	[1]) 47,312 82	— —	[1]) 91,252 18	138,565 —	— —
Kaikki työväenasunnot.						
1910	47,159 33	14,566 02	— —	39,697 01	54,263 03	7,103 70
1911	49,114 83	19,821 38	7,479 63	39,697 01	66,998 02	17,883 19
1912	50,164 33	27,156 24	— —	39,697 01	66,853 25	16,688 92
1913	48,475 95	23,304 90	12,813 30	39,697 01	75,815 21	27,339 26
1914	47,057 25	14,629 91	11,370 28	39,697 01	65,697 20	18,639 95
1915	48,476 —	16,698 35	1,549 27	39,697 01	57,944 63	9,468 63
1916	49,263 —	18,620 18	9,038 97	39,697 01	67,356 16	18,093 16
1917	92,136 96	42,500 89	11,613 14	65,904 52	120,018 55	27,881 59
1918	81,336 63	89,693 14	8,345 05	76,613 23	174,651 42	93,314 79
1919	112,765 75	79,376 89	18,796 22	76,613 23	174,786 34	62,020 59
1920	290,197 —	164,759 86	14,590 84	169,071 23	348,421 93	58,224 93

Siirtolapuutarhat. Sittenkuin Arbetets vänner niminen yhdistys oli anonut saada vuokrata siirtolapuutarhoiksi n. s. Greijuksen pellolla olevan puutarhuri C. D. Wardilla siihen saakka vuokralla olleen alueen, päätti sosialilautakunta tammikuun 27 p:nä pyytää kaupungin yleisten töiden hallitukselta lausuntoa vuokra-ajan pituudesta ja vuokramaksun suuruudesta. Helmikuun 4:ntenä päivätyssä kirjelmässä hallitus esitti, että sen mielestä puheena oleva alue voitiin erinäisin ehdoin vuokrata sanottuun tarkoitukseen 900 markan vuotuismaksua vastaan korkeintaan 10 vuodeksi. Kun yhdistys kuitenkin tahtoi 10 vuotta pitempää vuokra-aikaa, oli asia sosialilautakunnassa edelleen käsiteltävänä maaliskuun 17 p:nä, mutta johtui lautakunta

[1]) Tähän sisältyvät kalliinajanlisäykset.

samaan tulokseen, ettei 10 vuotta pitempää vuokra-aikaa ollut sallittava. Huhtikuun 30 p:nä lautakunta sen vuoksi päätti kaupunginvaltuustolle ehdottaa, että yhdistykselle vuokrattaisiin kyseessä oleva alue kymmeneksi vuodeksi siirtolapuutarhaksi 500 markan vuosimaksusta ha:lta, mikä määrä oli viiden vuoden kuluttua korotettava 25 %:lla, ja että yhdistykselle myönnettäisiin 10,000 markan avustus sekä 31,000 markan koroton 10 vuoden kuoletuslaina. Tähän esitykseen kaupunginvaltuusto kesäkuun 15 p:nä suostui[1]), paitsi mikäli se koski avustusta ja kuoletuslainaa.

Sittenkuin Ruskeasuon vierellä olevan siirtolapuutarhan vuokraajat olivat sosialilautakunnalta anoneet erään siirtolapuutarha-alueen kautta kulkevan viemäriojan saattamista tarkoitustaan vastaavaan kuntoon ja lautakunta kesäkuun 10 p:nä 1919 oli sen johdosta kääntynyt terveydenhoitolautakunnan puoleen, oli tämä helmikuun 19:ntenä päivätyssä kirjelmässään sosialilautakunnalle ilmoittanut, että kaupungin yleisten töiden hallitus oli päättänyt panna mainittuun ojaan kuluvana vuonna erityisen viemärijohdon, joten oja siten saataisiin tyydyttävään kuntoon.

Kaupunginvaltuuston kesäkuun 17 p:nä 1919 varattua siirtolapuutarhoja varten Nybondaksen viljelyspalstat n:ot 11, 12 ja 24, Kottbyn viljelyspalstan n:o 49 ja Oulunkylän itäisen viljelysryhmän palstat n:ot 16—20 ja jätettyä sosialilautakunnalle näitten alueitten vuokraamisen, ei lautakunnalle kuitenkaan palstain etäisyyden vuoksi kaupungista ilmoittautunut yhtään hakijaa, minkä vuoksi lautakunta huhtikuun 14 p:nä päätti valtuustolle ehdottaa, että kyseessä olevat palstat annettaisiin muutoin vuokralle, kuitenkin ainoastaan viiden vuoden ajaksi, jotta ne sen jälkeen voitaisiin luovuttaa siirtolapuutarhaksi.

Sittenkuin kaupunginvaltuusto tammikuun 27 p:nä oli päättänyt jättää keittiökasviviljelyksen opastamisen soisialilautakunnan huoleksi, oli tämän asian järjestely lautakunnassa esillä maaliskuun 17 p:nä ja huhtikuun 14 p:nä, jolloin lautakunta päätti antaa siirtolapuutarhain opastajalle puutarhuri O. Lundénille toimeksi suorittaa mainittu tehtävä Korpaksen-Ruskeasuon siirtolapuutarha-alueella 600 markan palkkiosta kuukaudessa toukokuun 1 p:n ja lokakuun 30 p:n väliseltä ajalta. Kaupunginvaltuusto, jolta rahatoimikamari oli lautakunnan esityksestä anonut määrärahaa kyseessä olevaa tarkoitusta varten, myönsi anotun summan toukokuun 19 p:nä[1]).

Korpaksen-Ruskeasuon alueella oli Fylgia-yhdistyksellä viljeltävänä 50 palstaa, Svenska kvinnoförbundet-yhdistyksellä 51 palstaa ja Martta-yhdistyksellä 54 palstaa. Kesän ja syksyn aikana pani kaupunki kuntoon puutarha-alueen suuren laskuojan, joka vie suurimman osan pintavettä, joten viljeleminen kaikilla ja erittäin Fylgia-yhdistyksen palstoilla tulee huomattavasti edullisemmaksi. Svenska kvinnoförbundet on uhrannut palstojensa hoitoon tavallista enemmän, m. m. kaivattamalla viime talven aikana 2,607 markalla kaivon palstojen kastelua varten. Sitäpaitsi on yhdistys laitattanut portin n. s. sotilastielle ja korjauttanut palstoillaan olevat tiet 2,400 markalla.

Siirtolapuutarhain hallituksella oli kertomusvuonna yksi kokous.

Kaupungin työväenopetuslaitosten tarkastajan antama vuosikertomus on painettu asianomaisten laitosten antaman vuosikertomusten yhteyteen[2]).

---

[1]) Ks. tämän kert. os. I. — [2]) Ks. Helsingin kaup. tilasto VI. Opetuslaitokset. 4. 1919—21.